

الف				مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
بسمه تعالی				امتحانات نیم‌سال دوم – سال تحصیلی ۹۵-۹۶
موضوع:	عقاید ۴ بخش ۲	پایه:	۴	معاونت آموزش
تاریخ:	۹۶/۰۲/۲۸	ساعت:	۱۰:۳۰	اداره امتحانات

نام کتاب: بدایه المعارف؛ از عقیدتنا فی صفاته تعالی تا الفصل الثانی فی النبوة

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریفی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریفی ۲ نمره)

تستی

۱. به نظر مرحوم میرداماد «بداء» در چه موردی امکان تحقق دارد؟
 ا. قدر و قضا ☐ ب. علم خداوند ☐ ج. فعل خداوند ☐ د. فقط قدر ☒
۲. حدیث امیرالمؤمنین (علیه السلام): «لو كان كذلك لبطل الثواب والعقاب والأمر والنهي والزجر و...» در چه موردی است؟
 ا. جبر ☒ ب. تفویض ☐ ج. تعدد آلهه ☐ د. بداء ☐
۳. با توجه به روایات، کدام گزینه در مورد عبارت «كلما اشتد إيمان المؤمن كثر...» صحیح است؟
 ا. علمه ☐ ب. حلمه ☐ ج. بلاؤه ☒ د. احسانه ☐
۴. ذهب أكثر علماء الإمامية والمعتزلة إلى الاستدلال بـ... لإثبات العدل.
 ا. برهان الصديقين ☐ ب. قاعدة قبح العقاب بلا بيان ☐ ج. برهان الخلف ☐ د. قاعدة الحسن و القبح العقلين ☒

تشریحی

۱. دو پاسخ برای استدلال به روایات بر حرمت گفتگو از قدر بنویسید. ۱۸۸-۶

۱. این روایات ضعیف السندند؛ ۲. این روایات بر حرمت تکلیفی دلالت ندارند؛ بلکه ارشادند به این که موضوع «قدر» وادی تاریک و دریای عمیقی است؛ ۳. اگر تکلم در مورد «قدر» حرام است پس چرا ائمه (علیهم السلام) پیرامون آن سخن گفته‌اند؟!

* إن قلت: إن الإرادة ليست باختياريّة لانبعائها عن الأميال الباطنيّة التي ليست تحت اختيارنا بل تكون متأثرة عن العوامل الطبعيّة الخارجيّة فلا مجال لاختياريّة الأفعال. ۱۵۷

۲. ا. اشکال مذکور را تقرير کنید. ب. پاسخ به آن را توضیح دهید.
- ا. اراده انسان در اختیار انسان نیست؛ زیرا این اراده از میل‌های درونی وی که در اختیارش نیست منبث می‌شود بلکه اراده او تحت تأثیر عوامل خارج از نفس انسان قرار می‌گیرد پس انسان در کارهایش مختار نیست.
- ب. میل‌های درونی و عوامل خارجی علت تحقق اراده انسان نیستند، بلکه نقش آنها اعدادی و زمینه‌سازی است. دلیل این مطلب این است که خیلی وقت‌ها این میل‌ها و عوامل خارجی وجود دارد ولی اراده انسان بر مخالفت با این امیال و عوامل خارجی تعلق می‌گیرد.

۳. چرا آیه «لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ» دلیل بر نفی حسن و قبح عقلی نیست؟ ۱۱۹-۲۲

چون احتمالات دیگری غیر از نفی حسن و قبح عقلی نیز در آیه داده می‌شود؛ مثلاً احتمال اول: خداوند حکیم علی الاطلاق است و حکیم کسی است که فعلی را جز برای مصلحت انجام نمی‌دهد پس جایی برای سوال از فعل خداوند نیست اما غیر خداوند چون امکان دارد کارهای باطل نیز انجام دهند و کارهایشان با مفسده همراه باشد پس در مورد آنان سوال کردن جایز است. احتمال دوم: خداوند مالک همه چیز و همه چیز مملوک اوست پس او هرکاری بخواهد می‌تواند انجام دهد اما دیگران هر چه بخواهند نمی‌توانند انجام دهند لذا خداوند می‌تواند از آنان در مورد کارهایشان سوال کند اما دیگران نمی‌توانند در مورد افعال حق از وی سوال نمایند.

* عده من المتكلمين ذهبوا إلى أنّ ذاته متّصف ببعض الصفات و صفاته زائدة على ذاته ... و حيث إنّ الموصوف بها قديم و كان هذا الاتّصاف من القديم فهذه الصفات كالموصوف واجبات و قدماء و لذا اعتقدوا بالقدماء الثمانية. ۷۵-۶

۴. نظریه مذکور در مورد صفات واجب تعالی را توضیح دهید.

برخی از متکلمان معتقدند ذات حق به پاره‌ای از صفات متصف می‌شود و این صفات زائد بر ذات حق‌اند؛ زیرا هر صفتی مغایر با موصوف است. و از آن‌جا که موصوف به این صفات قدیم است و خود این اتصاف قدیم است پس این صفات همانند موصوف که ذات حق است واجب‌الوجود و قدیم می‌باشند در نتیجه به «قدماء هشتگانه» معتقدند. این صفات عبارت است از: حیات، قدرت، علم، سمع، بصر، اراده، کلام نفسی.

۵. چگونه بلاها و اتفاقات ناگوار سبب رشد معنوی انسان می‌شود؟ با ذکر مثال توضیح دهید. ۱۳۴

یکی از فواید بلاها و آفات رسیدن به کمالات معنوی است و سر ابتلا و امتحان کردن انسان به بلاها همین است؛ مثلاً کسی که به بیماری-ای دچار می‌شود و بر آن صبر می‌کند و برای بهبود آن دعا و تضرع می‌کند و از سویی به قضای الهی رضایت می‌دهد در این صورت به خداوند تقرب می‌یابد و به اخلاق حسنه متصف می‌گردد.

۶. دو دلیل بر عدم معذرت جاهل مقصر را توضیح دهید. ۱۴۵-۶

۱. اجماع قطعی بر عدم جواز عمل به اصل برائت پیش از استفراف و وسع در ادله؛ ۲. ادله‌ای که بر وجوب تحصیل علم دلالت دارد مانند آیه نفر و آیه سوال؛ ۳. ادله‌ای که جاهل را بخاطر ارتکاب معاصی مؤاخذه و مذمت کرده است؛ ۴. از نظر عقل «بیان بر تکلیف» وجود دارد و لذا عقاب چنین جاهلی قبیح نیست.

* الدلیل علی أنّه لا یفعل القبیح و لا یتّرك الحسن أنّه تعالی محض الکمال و تمامه. ۱۰۰

۷. مدعا و دلیل آن را توضیح دهید.

مدعا: خداوند مرتکب کار قبیح نمی‌شود و کار حسن را نیز ترک نمی‌کند. دلیل: قاعده سنخیت میان علت و معلول اقتضاء دارد که از ذات زیبا و کامل او آنچه با آن ذات تناسب و سنخیت دارد صادر شود و گرنه لازم می‌آید ذات او کامل و زیبا نباشد و آنچه با ذات او تناسب دارد کار حسن است نه فعل قبیح. پس، از خداوند کار قبیح صابر نشده و فقط کار حسن سر می‌زند.

۸. چگونه صفات سلبیه خداوند به «سلب امکان» باز می‌گردد؟ ۸۰

اموری که از خدای متعال سلب می‌گردند همانند جسمیت، حرکت و ... در بر دارنده نقص و نیازند و هر نقضی از ناحیه امکان پدید می‌آید پس اگر امکان در یک ذات راه نداشت همه نقائص نیز از آن ذات سلب می‌گردد.

* إنّ الحاجة و القید لما كانا منفيين عن الله تعالی فلا بدّ من أن يكون كلّ کمال له عين ذاته لا خارجاً عنه إذ الکمال الخارجی لا يمكن تصویره إلّا بحاجة الذات إليه و بكونه مقیداً لا مطلقاً. ۷۶

۹. عبارت «إذ الکمال الخارجی...» دلیل بر چیست؟ چرا؟

دلیل عینیت صفات با ذات خداوند متعال؛ زیرا اگر صفات را خارج از ذات بدانیم ذات حق به آنها نیازمند خواهد شد، حال آن‌که نیاز از ذات او سلب می‌شود.